

Федорова М.А. Підходи до розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. – Вип. 10. С. 418-421

ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ
Федорова Марія, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка

Анотація. У статті розглядається поняття «ігрова компетентність» дитини, завдання її формування у дошкільному віці. Аналізуються підходи до керівництва ігровою діяльністю дитини дошкільного віку.

Ключові слова: ігрова компетентність, ігрова діяльність, методи і прийоми керівництва ігровою діяльністю.

Abstract. The article deals with the concept of "play competence" of the child and the aim of its formation in preschool age. Approaches to the development of play activities of preschool children are analyzed.

Key words: game competence, game activity, methods and receptions of management of game activity.

Актуальність проблеми. Оволодіння творчою грою є одним з суттєвих показників формування особистості дитини. Високий рівень розвитку творчої гри в дитинстві служить необхідною умовою успішного освоєння дитиною досягнень культурного досвіду суспільства. Творча гра оптимізує соціалізацію дитини у світі дорослих, сприяє орієнтуванню у світі людських відносин. Д.Ельконін підкреслював, що гру не можна розуміти спрощено, як дії з символами (знаками), гра пов'язана з оперуванням смислами. У грі дитина реалізує свої бажання, пропускає їх через переживання і, таким чином, вперше починає усвідомлювати смисл людських взаємовідносин, набуває здатності здійснювати вольовий вибір.

Через гру діти усвідомлюють діяльність дорослих і набувають досвіду спілкування, необхідного для встановлення контактів з оточенням. У цьому зв'язку, формування ігрової компетентності дошкільника є важливим напрямом роботи вихователя ЗДО.

Метою статті є уточнення змісту поняття «ігрова компетентність» дитини, завдань її формування у дошкільному віці; аналіз методів і прийомів розвитку ігрової діяльності, що забезпечують формування ігрової компетентності дитини.

Виклад основного матеріалу. Ігрова компетентність розуміється нами як здатність організувати і реалізувати ігрову діяльність на високому рівні, що ґрунтується на досвідченості дитини дошкільного віку в ігровій діяльності, відповідних віку ігрових умінь, підкріплюється ігровими мотивами, а також мотивами самоствердження [4, с. 307].

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні ігрова компетентність передбачає сформованість таких характеристик:

- емоційно-ціннісне ставлення, що включає стійкий інтерес та захоплення ігровою діяльністю, зацікавленість ігровими та реальними подіями, ігровим перевтіленням, цінності групової солідарності у грі;
- знання: про види і назви ігор, зміст ігор, норми поведінки в іграх;

- навички: обирати тему для ігор, розвивати сюжет на основі прямого і опосередкованого досвіду, облаштовувати ігрове середовище, дотримуватись правил гри, узгоджувати власні дії з діями партнерів по грі.

Ігрова компетентність формується шляхом включення дитини в творчі ігри. Дослідники дитячої гри (Д.Ельконін, Н.Короткова, Н.Михайленко, Т.Поніманська та ін.) виділяють такі особливості сюжетно-рольової гри:

- наявність правил гри, які регламентують дії дитини, а їх засвоєння допомагає оволодіти моральні норми, закладені в ролі;

- соціальні мотиви ігор;

- переживання емоцій, недоступних поки що у реальному житті, що зумовлює емоційний розвиток дитини; при цьому ускладнення гри сприяє усвідомленню і ускладненню емоцій;

- розвиток мислення і уяви дітей, усвідомлення смислів розіграних дій;

- розвиток мовлення, оскільки за допомогою слів дитина навчається виявляти свої думки і почуття, зрозуміти переживання партнерів, узгодити з ними свої дії.

Проте останнім часом серйозне занепокоєння з боку вчених (О.Кравцова, О.Смирнова, Д.Фельдштейн) викликає висновок про «збіднення» гри в дитячій субкультурі. Науковці відзначають низький рівень розвитку сюжетно-рольової гри дошкільників, що призводить до недорозвинення мотиваційно-потребнісної сфери дитини, довільності, комунікативних і поведінкових умінь. Результати спостережень доводять, що ігри дітей стають беззмістовними, ігрові дії одноманітними, дошкільники не вміють розвинути сюжет гри, нечасто вживають предмети-замінники і не створюють нові ігрові ситуації. Отже, гра йде з життя дитини, а разом з нею і саме дитинство, – до такого невтішного висновку приходять дослідники дитячої гри.

Л.Виготський, Д.Ельконін, О.Запорожець, К.Зворигіна, Н.Короткова, Д.Менджеріцька, Н.Михайленко, С.Новосолова підкреслюють необхідність спеціального педагогічного керівництва ігровою діяльністю, що забезпечує своєчасний розвиток ігрової компетентності дитини. Вчені вказують на те, що вибір методів педагогічної підтримки у формуванні ігрової компетентності, повинен враховувати вікові особливості дітей, їх психічний розвиток, здібності, вміння та індивідуальні якості кожного.

О.Запорожець підкреслював, що гра має розвиватися як форма дитячої самодіяльності, проте її розвиток не відбувається спонтанно, а потребує відповідних формувальних впливів. Також вихователю необхідно пам'ятати, що розвиток гри не обмежується навчанням різних ігрових дій та умінь розігрувати більш складні сюжети. Перехід гри у самостійну діяльність є основною метою вихователя, а це актуалізує проблему пошуку методів розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці [1, с. 238-240].

Розглянемо підходи до розвитку гри, які були запропоновані науковцями. Так, О.Усова, а пізніше І.Теплицька, Р.Іванкова, Т.Репіна, розглядали розвиток гри через розвиток реальних взаємовідносин дітей. Роль педагога має змінюватись в залежності від рівня розвитку відносин: якщо на етапі індивідуальних ігор дорослий розвиває інтерес до однолітків, бажання включатися в спільну діяльність, то на етапі спільних ігор сприяє засвоєнню дошкільниками норм поведінки і формуванню моральних ставлень.

Підхід, запропонований Д.Менджеріцькою, полягає у впливі дорослого на зміст гри, а саме: вибір теми, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізація ігрових образів. Керівництво грою може здійснюватися як за допомогою прямих, так і опосередкованих методів. Непряме керівництво грою передбачає збагачення знань і вражень про суспільне життя, оновлення ігрового середовища, організацію образотворчої, трудової,

конструктивної діяльності, яка може підштовхнути до гри. Прямі прийоми керівництва передбачають рольову участь педагога у грі, роз'яснення, допомогу, пораду в процесі гри, пропозицію нового сюжету тощо. Прямі прийоми керівництва все ж повинні забезпечувати самостійність дітей у грі [2].

Підхід, що передбачає формування гри як діяльності, був запропонований Н.Михайленко і Н.Коротковою. Основна увага приділяється формуванню способів ігрової діяльності, які дозволять дитині реалізувати будь-який сюжет. Основними принципами були такі:

- для того, щоб діти опанували ігровими вміннями, дорослому слід грати разом з ними;
- починаючи з раннього віку і далі, на кожному етапі дошкільного дитинства, при формуванні у дитини ігрових умінь необхідно орієнтувати її на взаємодію з партнером-однолітком;
- необхідно вчити дітей способам узгодження дій з партнерами;
- дорослий, граючи разом з дітьми протягом усього дошкільного періоду, повинен на кожному з його етапів розгортати гру таким чином, щоб дитина «відкривала» і засвоювала специфічні, більш складні способи побудови того чи іншого виду гри [3].

Н.Михайленко виділяє 3 етапи формування ігрових дій у сюжетній грі. На першому етапі (1,5-3 роки) педагог, розгортаючи гру, робить особливий акцент на ігровій дії з іграшками і предметами-замінниками, створює ситуації, які стимулюють дитину до здійснення умовних дій з предметом. На другому етапі (3 - 5 років) вихователь формує у дітей вміння брати роль, розгортати рольову взаємодію, переходити в грі від однієї ролі до іншої. Найбільш успішно це можна здійснити, якщо будувати спільну гру з дітьми у вигляді ланцюжка рольових діалогів між учасниками, зміщуючи увагу дітей з умовних дій з предметом на рольову мову. На третьому етапі (5-7 років) діти повинні оволодіти вмінням придумувати нові різноманітні сюжети ігор, погоджувати ігрові задуми з партнерами по грі. З цією метою вихователь може розгорнути спільну з дітьми гру-придумування, що протікає в чисто мовному плані, основний зміст якої – складання нових сюжетів, які включають в себе різноманітні події.

Особливість процесу формування ігрових умінь полягає в тому, що дорослий є рівноправним партнером по грі, він грає разом з дитиною і зберігає тим самим природність гри.

Третій підхід організації сюжетно-рольової гри, запропонований С.Новосоловою, передбачає комплексне керівництво грою. Щоб забезпечити розвиток гри педагогу необхідно дотримуватись таких умов:

- планомірно збагачувати життєвий досвід дитини, завдяки якому виникає задум гри і постійно збагачується її зміст;
- необхідно використовувати спеціальні навчальні ігри, в яких дитина в загальному інформаційному полі вчиться виділяти саме те, що дорослий вважає найбільш для неї цінним;
- потрібно своєчасно змінювати ігрове середовище, перш за все за рахунок внесення іграшок-замінників;
- під час гри потрібне спілкування з дорослим, який пропонує дітям новий і більш складний зміст гри.

Особлива увага надається змісту сюжетів дитячих ігор. Від того, який зміст буде вкладатися дорослим в пропонувані дітям ігри, залежить успіх передачі суспільством своєї культури підростаючому поколінню.

Висновки. Сформованість ігрової компетентності дитини сприяє розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці. У методиці гри виділяють такі підходи до розвитку ігрової діяльності: через формування міжособистісних взаємовідносин; через ускладнення способів ігрових дій; шляхом прямого і опосередкованого впливу педагога на сюжет і зміст гри; комплексний підхід.

Список використаних джерел:

1. Запорожец А.В. Избранные психологические труды: в 2 т. Т. 1: Психическое развитие ребенка. М.: Педагогика, 1986. 320 с.
2. Менджерицкая Д.В. Воспитателю о детской игре : пособие. Москва: Просвещение, 1982. 128 с.
3. Михайленко Н.Я., Короткова Н.А. Организация сюжетной игры в детском саду: пособие для воспитателя. Москва: Линка-Пресс, 2009. 96 с.
4. Федорова М.А. Особливості розвитку ігрової компетентності дитини у контексті наступності між дошкільною освітою і початковою школою. Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи : монографія. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 300-314.